

DOBRA DRŽAVA

Program

Dobra država je odgovor na ugrabljeno državo

Z zanosom in optimizmom smo državljani Republike Slovenije pred četrto stoletja zrlili v prihodnost. In to upravičeno. Slovenija je imela kot novonastala država odlične možnosti, po vseh razvojnih kazalcih je bila najuspešnejša med tranzicijskimi državami. Ustanovili smo državo z ogromnim potencialom, vanjo smo zaupali, končno smo bili gospodarji na svoji zemlji! **Hrepenenje po dobrem, po dobri in pravični državi je premagalo vse težave pri gradnji samostojne države.**

A zgodilo se je nepredstavljivo. **Politične elite, ki smo jim zaupali vodenje in razvoj države, so zaupanje zlorabile.** Politiki so vse bolj delovali v svoj prid, obenem pa prenašali vedno večjo moč tistim, ki niso bili izvoljeni, tistim, ki so delovali iz ozadja. Postopno so si prilagodili vzvode oblasti in na podlagi zasebnih interesov oblikovali zakonodajo, sistem vodenja države pa prilagodili interesom neformalnih mrež, ki so na ključne položaje ob ignoriranju strokovnih kriterijev postavljale svoje kadre. Prišlo je do ugrabitve države, ki se vsakodnevno kaže v:

- delovanju političnih elit v nasprotju z javnim interesom,
- sistemski in položajski korupciji na vseh ravneh,
- centralizaciji moči v neformalnih zasebnih omrežjih, ki niso pod nadzorom javnosti,
- razvrednotenju volje volivcev in Državnega zbora,
- deformaciji vloge izvršilne oblasti, ki se obnaša kot lastnik države in ne njen začasni upravitelj,
- prelivanju javnih sredstev v zasebne žepe,
- nepripravljenosti za preganjanje finančne kriminalitete elit,
- neenakopravnosti državljanov in gospodarskih subjektov pred zakonom,
- zlorabi javnih funkcij,
- negativni kadrovske selekcije na ključnih položajih,
- odsotnosti politične, osebne in kazenske odgovornosti za nestrokovnost in nezakonitost delovanja,
- pomanjkanju želje, volje in znanj za izvajanje nujnih prilagoditev v delovanju državnih sistemov,
- namerni in/ali nestrokovni zapletenosti, nejasnosti zakonodaje, ki je nerazumljiva državljanom in dopušča nedopustno kreativno razlago,
- reaktivnem vladanju brez merljivih in strateških programskih ciljev,
- porabi javnega denarja za komunikacijsko ustvarjanje videza uspešnosti in verodostojnosti oblasti.

Čeprav je tovrstno ravnanje moč pripisati praktično vsem vladam, je to stanje doseglo izjemne razsežnosti prav v zadnjih letih. Vladajoča ekipa ob vsebinski in strokovni praznosti večinoma sledi ozkemu, kratkoročnemu preživetvenemu nagonu in prišepetalcem iz ozadja, z ad hoc, nepripravljenimi projekti brez strateškega premisleka pa skuša v javnosti vzpostaviti privid uspešnosti.

Ne smemo se slepiti, da so omenjeni procesi nekaj, kar se dogaja zgolj v Sloveniji. **Učinkovita delitev oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno vejo, ki v sistemu zavor in ravnovesij nadzoruje druga drugo, je tudi v številnih zahodnih demokracijah na preizkušnji.** Tudi mediji, ki predstavljajo četrto vejo oblasti in naj bi neodvisno nadzorovala ostale, se soočajo s številnimi anomalijami, zaradi katerih prihaja do systemskega izkrivljanja njihove osnovne vloge. Vprašanje namreč je, kdo kapitalsko in posredno uredniško nadzoruje/obvladuje medije, v čigavem interesu delujejo, ali prikazujejo dejansko stanje v družbi, imajo družbene skupine, državljani enako možnost predstavitve mnenj v medijih? **Vse to nas vodi k zaključku, da so vse štiri predstavljene veje oblasti podrejene peti – multinacionalnim korporacijam, katerih moč že presega moč držav, vplivnim finančnim elitam in netransparentnim neformalnim mrežam.**

Svet se spreminja in novi časi prinašajo nove oblike korupcije. Finančna kriminaliteta v obliki finančnih malverzacij, poslovanj preko davčnih oaz, pritiskov multinacionalnih in podložnosti politik interesnim skupinam hromi našo družbo. Ker pa so tovrstne oblike korupcije kompleksne in nerazumljive, ljudje v njih ne vidijo neposredne in jasne škode. Posledica prepredenosti celotnega sistema z različnimi oblikami korupcije je preprosto dejstvo, da na koncu državi, tudi v razmerah ugodnih gospodarskih razmer, zmanjka denarja za zdravstvo, šolstvo, pokojnine, infrastrukturo itn.. **Denar namreč nenamensko polzi, odteka skozi številne korupcijske pore sistema namesto, da bi se usmerjal v dvigovanje kakovosti življenja državljanov.**

Omenjeni procesi so privedli do povsem napačnega razumevanja vloge politike v družbi in razvrednotili poklic politika kot zaupanja vrednega, strokovnega upravljavca države. Namesto odgovornih voditeljev, ki služijo javnemu interesu državljanov ter racionalno upravljajo z davkoplačevalskim denarjem, imamo na najvišjih ravneh državnih institucij ljudi, ki v najboljšem primeru delujejo pasivno in nestrokovno, pogosto pa v zasebnem interesu ali v interesu povezanih omrežij in lobijev. Očiten je tudi upad zanimanja verodostojnih strokovnih kadrov za vstop v politiko, saj si tega enostavno ne želijo ali pa niti ne morejo sodelovati. **Vlade zato ne delujejo kot programske, strokovne ekipe, temveč kot skupina posameznikov, ki si, v nasprotju z mandatom ljudstva na volitvah, skuša prilastiti del javnih sredstev.** Posledica je vedno večji razkorak med interesi oblasti in dejanskimi potrebami državljanov.

Slovenija je zašla v labirint brezprogramskega, t. i. reaktivnega vladanja, ki v razmerah solidne gospodarske rasti sicer omogoča vzdrževanje povprečne stabilnosti in razvoja, dolgoročno pa ogroža temelje države. V letu 2009 je Slovenija doživela streznitveni opomin, ko je mednarodna finančna kriza na padec gospodarske rasti vplivala veliko bolj, kot bi bilo to v primeru ustreznega ukrepanja odgovornih na najvišjih položajih. Politiki opomina niso razumeli, saj se način vladanja ni spremenil. Prav obratno, elite so ohranile in utrdile negativne prakse, tveganje razkroja posameznih družbenih sistemov ob verjetno neizogibnem upadu gospodarske aktivnosti v naslednjih letih pa se nevarno povečuje. Slovenija v zadnjih letih sicer beleži spodbudne stopnje gospodarske rasti. **Toda te so v največji meri posledica trdoživosti slovenskega izvoznega gospodarstva in ugodnih razmer na ključnih mednarodnih trgih, ne pa rezultat razvojnih vladnih ukrepov, kot nekritično predstavlja aktualna politična oblast.** Učinkov gospodarske rasti pa ni sposobna investirati v nujno potrebne razvojne projekte in spremembe ter prilagoditve nadgradnje delovanja javnega sektorja. To se jasno odraža v številnih trenjih in nestabilnosti ključnih družbenih podpornih sistemov: v zdravstvu, socialnem varstvu, šolstvu, varnostnem sistemu in tudi drugih.

Ne smemo dovoliti, da v času konjunktura politika ne razmišlja o naši prihodnosti, da višje javnofinančne prihodke nekritično namenja samo za vsečno, kratkoročno zadovoljevanje potreb posameznih interesnih skupin, s čimer si želi kupiti nov mandat volivcev. Številni dokazi namreč kažejo, da so negativne, škodljive ekonomske prakse, ki so povzročile zadnjo krizo, na globalni in lokalni ravni zelo žive. Prakse, ki hromijo obstoj gospodarne, socialne, zelene, optimistične, varne, uspešne, učinkovite, in do svojih prebivalcev, Dobre države.

Dobra država

Po dolgih letih brezcilnosti je skrajni čas, da začnemo spreminjati sistem delovanja države, da začnemo dejansko delati v dobro državljanov. Proces postavljanja Dobre države smo pripravljene začeti z ekipo izkušenih ljudi, tudi tistih, ki se doslej niso mogli ali želeli ukvarjati s politiko. **Dobra država je združenje svobodomiselnih ljudi, ki se zavzemajo za edini pravi cilj delovanja države: kakovost življenja vseh državljanov ne glede na njihova svetovnonazorska, ideološka, verska, politična ali druga prepričanja.** Dobra država presega dosedanje politične vzorce, prakse in delitve, ki škodujejo Sloveniji in povzročajo neustvarjalno, negativno, včasih celo sovražno vzdušje. Zavrača tudi neargumentirano politično ali celo osebno diskreditacijo drugače mislečih. Usmerjena je v prihodnost na paradigmi vključevanja vseh generacij v aktivno gradnjo dobre družbe s posebnim poudarkom na mlajši in vse obsežnejši starejši populaciji.

Temelji Dobre države slonijo na odpravljanju vpliva škodljivih neformalnih institucij, ki generirajo koruptivne prakse, sledenju in odkrivanju spornih denarnih tokov v škodo javnega interesa, minimiziranju anomalij, ki dnevno požirajo razpoložljiva javna sredstva. Odgovor je v transparentnem in sodobnem upravljanju države, ki sledi trendom, okoliščinam in izkušnjam na globalni ravni v povezavi s specifičnostjo Slovenije. Klasičen model upravljanja države je zakonodajno regulatorni, kjer država zagotavlja osnovne pogoje za delovanje, regulativo in nadzorne mehanizme, ostalo prepusti trgu, kot je bilo značilno za večino držav zahodne Evrope. Drug je razvojni model, kjer država poskrbi za razvoj gospodarstva in ga tudi soupravlja. Takšne primere najdemo v Aziji. V Sloveniji pa se je razvil svojstven, t. i. kongregacijski model, ki temelji na netransparentnem upravljanju državnega premoženja, kreativnih razlagah norm, ki temeljijo na pravnih mnenjih izbranih t. i. strokovnjakov, obvladovanju medijev prek agencij za odnose z javnostmi ter držanju ljudi v nevednosti z obvladovanjem informacij, statistik in popačenjem dogajanj v tujini. **Slovenija zato nujno potrebuje osnovne korekcije sistema v smeri preglednosti, jasni določitvi javnega in zasebnega, poenostavitvi, razumljivosti zakonodaje, zagotovitvi spoštovanja pravil in opredelitev odgovornosti. Cilj Dobre države je upravljanje v skladu z najboljšimi praksami evropskih držav z dodatnimi korekcijami v smeri človeku in okolju prijazne družbe.** Te korekcije mora s pregledno regulativo in nadzorom zagotoviti država, saj je tržni sistem dokazal, da v svojem konceptu razvojne ekonomike ne upošteva stroškov in tveganja degradacije naravnega okolja, poleg tega spodbuja nesimetrično, nepravično delitev koristi razvoja med različne socialne skupine.

Dobra država je odgovor na ugrabljeno državo. Teoretična podlaga za »dobro državo« je dejansko delovanje pravne države, ki jo v tem trenutku ovirajo slabe neformalne institucije, pri katerih izpostavljam korupcijo v najširšem smislu, elitne dogovore, zlorabo sile in strahu ter klientelizem. To področje je sicer pobudnik Dobre države, dr. Bojan Dobovšek, razvijal za časa raziskovalnega dela na Univerzi Wurtzburgu v Nemčiji. Preprosto povedano: pri »dobri državi« gre za državo (in seveda politike), ki je toliko pogumna, da kljub vsem pritiskom lobijev, velikega kapitala in globoke države dela za dobro ljudi, državljanov in okolja, v katerem živimo.

Rešitev iz tega stagnacijskega labirinta je večstopenjska: najprej je potrebno v temeljih prevetrili sisteme delovanja države, slabe nadomestiti z novimi in ne samo z navideznim krpanjem neučinkovitosti. Minimirati je potrebno korupcijska tveganja in prakse, določiti jasna področja razmejitev javnega in zasebnega interesa, poskrbeti za spoštovanje pravil z jasno definiranimi odgovornostmi in posledicami napačnega ravnanja. Trenutna zagotovila politike, da bo določene probleme rešila z represivni ukrepi organov kazenskega pregona, so sprenevedanje, saj je preko zlorabe pravne države prišlo do načrtnega slabljenja represivnih institucij. Posledica neodločanja sodišč in negativne kadrovske selekcije je neučinkovito sodstvo, ki je izgubilo zaupanje ljudi, zaradi česar vse večkrat iščejo pravico na Ustavnem sodišču in Evropskem sodišču za človekove pravice. **Ob tem seveda ne moremo mimo dejstva, da je samo pravosodje s svojimi postopki vir nezaupanja pri državljanih, saj zaradi neenake obravnave posameznikov daje vtis privilegiranosti določenih skupin.** Pri tem je obravnava posameznika očitno povezana z njegovo ekonomsko ali politično močjo in javnim vplivom, kar je nesprejemljivo. Zaradi navedenega pravosodje potrebuje določeno očiščenje, večjo mero samokritičnosti ter izločevanja negativnih praks in posameznikov.

DOBRA DRŽAVA

Nekritično stopnjevanje represivnih ukrepov in pristojnosti institucij vodi v oženje nabora človekovih pravic in policijsko državo kot antipod pravni državi. **Sporno ni samo povečevanje pristojnosti t. i. klasičnih represivnih organov. Državljeni in podjetja se soočajo z vse večjim pritiskom različnih nadzornih organov, ki s kontinuiranim »dihanjem za vrat« povečujejo nelagodnost, stres, strah. Pri tem pa se dogaja, podobno, kot v pravosodju, da sistem nadzora učinkovito deluje pri t. i. običajnih ljudeh, malih podjetnikih, odpove pa pri preganjanju elit in z njimi povezanih omrežij.** Rešitve je potrebno iskati v pozitivnem obravnavanju državljanov kot enakopravnih subjektov, na katerih temelji država, v proaktivni vlogi nadzornih finančnih institucij in sledenju tokovom denarja ter transparentnemu odkrivanju in pridobivanju premoženja. Ključna je seveda volja za spremembe na tem področju. Do sedaj je ni resno pokazal še nihče. Dejstvo pa je, da so lobistična omrežja, ki držijo Slovenijo v krempljih, najmočnejša v zadnjih petindvajsetih letih.

V obdobju tranzicije je tako prišlo le do delne, politične osvoboditve, ne pa tudi do gospodarske. Namesto sodobnega, socialno in ekološko korigiranega kapitalizma smo dobili mešanico centralno-državnega kapitalizma, neprijazno birokratsko državo z izrazito pohlepno, nečutečo klientelistično in skorumpirano elito. Nujna je vzpostavitev in delovanje sistema, ki bo usmerjen v odpravljanje negativnih pojavov, skozi katere se kot rdeča nit vleče korupcija v vseh oblikah, in sanacijo dolgoletnih posledic nestrokovnega vodenja različnih politik, kar se kaže v naslednjih jedrnih programskih točkah:

1. protikorupcijsko delovanje na vseh ravneh z izdelanim konceptom nadzora, odgovornosti in nadzorom finančnih tokov,
2. delujoča pravna država, kjer so zakoni napisani jasno, po volji ljudi ter jih zato tudi vsi upoštevajo in izvršujejo, če jih ne, pa morajo biti podvrženi enaki in učinkoviti obravnavi pristojnih državnih organov,
3. stabilno, predvidljivo gospodarsko okolje, ki temelji na zdravih javnih financah, konkurenci brez klientelizma in spodbujanju dodane vrednosti v domačem, lokalnem okolju, temelječe na znanju, razvoju in raziskavah,
4. izenačitev pogojev gospodarjenja z najbolj razvitimi evropskimi državami,
5. okolju in človeku prijazna država z vseživljenjskim učenjem ter gradnji kariere vsakega posameznika,
6. solidarna država, utemeljena na človeku prijaznem gospodarstvu s spodbujanjem informacijske družbe in tehnologij prihodnosti, za katere je potrebno usposobiti vse generacije,
7. evidentiranje strateških razvojnih področij, kjer se Slovenija zaradi omejenih virov intenzivno vključuje v mednarodno gospodarsko sodelovanje, uvaža in izvaža znanje in tehnologije,
8. definiranje usklajenih sektorskih razvojnih politik, združenih v celovito jasno strategijo razvoja z določenimi in merljivimi cilji, kar bo nadomestilo dosedanje neuskklajeno, pre-formalizirano, brezciljno birokratsko vizionarstvo brez učinkov,
9. usklajen regionalni razvoj brez škodljive medregionalne konkurence, zastrupljanja odnosov med posameznimi deli Slovenije,
10. določitev realnega javnega interesa v šolstvu, zdravstvu, infrastrukturi,
11. svobodomiselnost kot motivator prihodnosti in odprtosti družbe z aktivnim državljanstvom,

12. usmerjenost v prihodnost, družba, temelječa na izkušnjah preteklosti v kombinaciji z razmišljanji milenijske generacije, njihovih idejah, konceptih,
13. demarginalizacija starejših, upoštevanje izkušenj, njihovo aktivno vključevanje v nastajajočo kibernetsko družbo ob upoštevanju specifičnih življenjskih potreb starajoče generacije, kar zahteva ustrezno organizacijsko in infrastrukturno podporo,
14. domoljubje, ki se kaže kot pozitiven odnos do okolja, kulture, skrbi za slovenski jezik in zgodovine,
15. jasna, kredibilna in samozavestna zunanja politika, ki naslavlja tudi ključna globalna vprašanja in izzive,
16. aktivna vloga pri razvoju EU, ki nadomešča sedanjo pasivnost in brezcilnost našega članstva.
17. zavzemanje za neodvisno novinarstvo in dostop do informacij.

Namesto predatorskega kapitalizma bomo kreirali nove oblike upravljanja in poleg ekonomske komponente poskrbeli tudi za socialno in ekološko komponento, dejansko skrb za okolje, naravna bogastva, zaščito ljudi, rastlin in živali, vse skupaj na podlagi realnih predpostavk brez sanjaškega fanatizma. **Zato je potreben prehod v okolju in človeku prijazen ekonomski sistem. Ta sistem mora upoštevati, da so naravni viri omejeni, da imamo na voljo jasno dokončno količino naravnih dobrin, to velja tako za državo Slovenijo, EU in celoten planet Zemlja.** Dosedanje ekonomske teorije tega dejstva enostavno niso upoštevale. Slovenija se mora v praksi v dnevnem delovanju državnih organov in posameznikov soočiti s spoznanjem, da je njen razvoj, in nenazadnje tudi samostojnost, odvisna od ohranitve naravnega okolja. Pri tem bo potrebno v večji meri upoštevati neizogibne podnebne spremembe, katerim se morajo prilagoditi vse ključne politike od kmetijskih, energetskih, turističnih, infrastrukturnih in tudi drugih. Ob tem pa je potrebno upoštevati tudi dejstvo, da se svet neizogibno spreminja z razvojem znanosti in informacijskih tehnologij, kar prinaša povsem nove oblike družbenih in ekonomskih odnosov. Tem je potrebno slediti in že danes postavljati temelje za družbo, v kateri se bosta srečali prihodnost in preteklost.

Za dosego ciljev je potrebna je nova, sveža ekipa razvojnikov in odločevalcev na državni in na lokalni ravni. Potrebno je najti sinergijo med zrelo izkušnostjo starejših in neugnanim, pogumnim stremljenjem generacij, ki na trg dela šele vstopajo. **Modrost starejših moramo povezati z vihravo, predrzno zagnanostjo mladosti.** Vse to se ne bo zgodilo čez noč, instant rešitev, ki jih poskuša ljudem vedno znova prodati obstoječa politična oblast ni. Je pa skrajni čas, da začnemo delati na začetku konca vladanja brezčutne, od ljudi odtujene partitokracije. Potrebno se bo soočiti z vse večjim pasiviziranjem volilnega telesa, ki enostavno ne hodi na volitve, pri čemer je vprašanje, kaj so dejanski razlogi za takšne trende. So to res samo negativne prakse naše elite, korupcija, nasičenost s politiko, slab nabor kandidatov..., ali gre tudi za globlje družbene razloge? **Očitno je, da vse večji delež državljanov v odhodu na volitve ne vidi smisla, ker ocenjuje, da njihova (ne)udeležba nima nobenega vpliva na njihovo vsakdanje življenje.** Glede na raziskave javnega mnenja je ta pojav še poseben prisoten pri mlajši populaciji, kar si zasluži posebno pozornost. Zato bo potrebno bolj poglobljeno definirati izzive, probleme, želje mlajše generacije, ki jo oblast pogosto podcenjevalno nagovarja s plehkimi, nikoli zares uresničnimi obljubami o stanovanjih, delovnih mestih, štipendijah ipd.. Podobno je s starejšo generacijo, njihove probleme je vladajoča nomenklatura podobno zožila na nekaj odsotno letno dvigovanje pokojnin, pri čemer celotno populacijo obravnava kot socialni problem in obremenitev državnega proračuna. Predvsem pa je potrebno razmišljati o tem, kako ljudem zopet povrniti zaupanje v politiko. To lahko storimo zgolj tako, da začnemo delovati v njihovo korist in se upremo še tako močnim kapitalskim in drugim neformalnim pritiskom, ki onemogočajo obstoj dobre države.

Program Dobre države je obrnjen v prihodnost in presega zastarele interpretacije konzervativnosti, liberalnosti in socialnosti v programih strank. Osnova našega programa je realni optimizem, osnovno zaupanje v dobre namene posameznika, v nosilce razvoja in zdravo, odprto konkurenčno gospodarstvo z jasnimi elementi podpiranja lokalnih podjetniških idej in znanj. Ob odprtem gospodarstvu pa je potrebno na državni ravni definirati in izpeljati ključne strateške, gospodarsko-politične projekte, ki morajo zagotavljati pogoje za učinkovito gospodarstvo, življenje ljudi ter bodo zagotavljali globalno konkurenčnost države kot celote. V spreminjajočem svetu se je potrebno zavedati, da smo na koncu v vsakem primeru sami kreatorji svoje usode, ne glede na različna članstva v mednarodnih organizacijah in zavezništvih.

Dobra država gradi na pozitivnem, osamosvojitvenem razvojnem hrepenenju, skupni želji po gradnji države in medsebojnem zaupanju. Dobra država mora vsakega državljana obravnavati kot enakopravnega gradnika družbenega napredka, ne pa kot brezoseben vir prihodkov in objekt nadzora. Zato potrebujemo nacionalno gibanje, ki bo omogočilo uresničevanje ciljev ob nastanku naše države. Hoteli smo izkoristiti majhnost, prilagodljivost, kakovostno delovno silo, kar nam omogoča, da se usmerimo v globalne tržne niše, preusmeriti smo se želeli na nove trge in v proizvodnjo z visoko dodano vrednostjo, zasnovali naj bi majhno, prilagodljivo državno upravo, ki ne bo prekomerno obremenjevala ljudi in podjetij, izkoriščali naj bi geografsko lego, neokrnjeno naravo, turizem smo hoteli s konkurenčnimi pogoji razviti v eno izmed temeljnih gospodarskih dejavnosti, celotno ekonomijo pa utemeljiti na principih trajnostnega razvoja ob upoštevanju najvišjih ekoloških in družbenih standardov. Aktualna realnost dokazuje, da obstoječe stranke tega niso sposobne. Nezadovoljstvo v praktično vseh delih družbe je lahko celo prvi korak k pozitivnim spremembam, saj dozoreva spoznanje, da je nekaj treba storiti. Samo na ta način bomo prekinili niz državnoborskih volitev, na katerih državljeni volimo s stisnjenimi zobmi ali pa sploh ne, ker nismo zadovoljni z opcijo, ki nam jo v tistem trenutku ponudijo upravitelji te države iz ozadja.